Ч. 90 (12.456). Львів, субота 26. квітня 1930. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Четвертьрічно 15·00 „ Піврічно 27·50 „ Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

По засуді.

II. Жертви провокації й вимушення.

Львів, 25. квітня 1930.

Цілий харківський процес проти 45-ти членів „Спілки Визволення України" треба вважати одним з найвидатніших актів у цілій системі провокаційних подвигів більшовицького ДПУ (Державної Політичної Управи), тобто більшовицької політичної поліції, давньої чеки. Чекісти, як ми це вже стверджували в часі процесу, підготовляли цей процес цілими роками. Вони фальшували і доручували почтою кому слід усякі листи політичного змісту, вони фабрикували відозви й летючки (пригадайте собі опублікованого в „Ділі" напередодні процесу листа студента Укр. Педагоґ. Інституту в Празі Михальчука), вони підшукували між українськими громадянами Києва провокаторів, що мали за завдання не тільки покликати до життя „СВУ" і „СУМ", але й вплцвати на їхню роботу, як в орґанізаційному так і в ідейному напрямі. Що більшовицькі чекісти майстри в цьому „ділі" про те знаємо не тільки з тих фактів, що вже загально відомі в світі (Шульґін і його книжка „Три сталіни"), але й з найсвіжіших ревеляцій недавних комуністів, а в першій мірі з ревеляцій Бесідовського.

Тим ми не хочемо твердити, що на лаві обвинувачених у Харкові сиділи і провокатори, хоч зізнання деяких були цього роду, що не виключали й такого здогаду, але хочемо підкреслити, що на лаві обвинувачених у харківському процесі не засідали всі ті, які були арештовані за „контрреволюційну діяльність", що випливала з їх приналежности до „СВУ". Арештованих було дуже богато, бо цілі сотні, а навіть тисячі. На лаві обвинувачених опинився тільки мізок, тільки еліта української національної громади. Всі інші, сірі робітники національного визволення дістали присуд коротшою дорогою, без шуму й галасу, без реклями й паради. Частина з них найшла свій кінець у льохах чеки від куль, а частина опинилась давно або на Соловках, або на Сибірі.

Комуністи судили „верхівку". Її намагались зломити, скомпромітувати та вимусити від неї капітуляцію, щоби таким чином добути для себе і для своєї пропаґанди великий атут. „Дивіться, мовляв, навіть такі противники пролетарської диктатури як Єфремов, Чехівський, Дурдуківський, Черняхівська, Холодний і їм подібні признають, що тільки ми, комуністи, розвязали як слід національну проблему, що тільки в нас є „соціяльна й національна незалежність України".

Отже обвинувачені, а тепер засуджені впали жертвою зручно наладнаної провокації. А провокатори? Їх було не мало. Деякі з них нині кандидатами на членів КП(б)У, інші вже активними членами Комсомолу. Декотрі з них виступали у цьому характері на процесі як „свідки". Більшої міри провокатори могли сидіти на лаві обвинувачених і могли бути навіть засуджені. Комуністи цінять таких „ідейників" тільки доти, доки вони їм потрібні, а потім копають. Таких провокаторів, що за богато знають, чекісти безсердечно розстрілюють, щоби їх зробити нешкідливими для себе. Про такі факти знаємо теж з ревеляцій не тільки бувших комуністів, але й бувших чекістів.

Все те дуже добре ілюструє цілу ґенезу й відклад процесу, який капіталізували і ще довго будуть капіталізувати для себе і в своїй пресі комуністи. І тут слід бодай коротко спинитися на тих рекламованих комуністами „досягах" з процесу.

Перший і найважніший з них той, що тільки „на Радянській Україні є і соціяльна і національна незалежність", як це нібито виказав процес і на то були примушені притакнути злощ[illegible] тюрмою і нечуваними моральними тортурами обвинувачені. Отже ніякої ні соціяльної ні національної незалежности Радянської України нема і ніколи не буде. З року на рік комуністичні московські диктатори вкорочують та обмежують навіть ті куці територіяльно-автономні права Рад. України, що їй були загарантовані конституцією СРСР з 1923 р., конституцією, якої ініціяторами були в першій мірі комуністичні „малороси" з України. На Радянській Україні нема ніякої соціяльної рівности, бо там поневолена величанська більшість населення жмінкою комуністів так, як не було досі в світі поневоленим ніяке населення найкровожаднішими тиранами. Про національну незалежність не може там бути і мови ні під політичним ні під господарським ні під культурним оглядом, бо Україна політично цілковито опанована московськими комуністами і беззастережно підпорядкована волі червоної Москви, господарсько вона є кольонією тієж Москви, що у хвилинах грижі совісти стверджували прилюдно нераз самі комуністичні економісти з України, культурно вона стала теж тільки тереном асиміляції для червономосковської т. зв. інтернаціональної культури.

Далі процес нібито доказав — твердять комуністи, — що всі обвинувачені національні українські діячі „спекулювали своєю любовю до рідної мови й рідної культури" і на ділі „вони були заклятими ворогами української мови й української культури, як зброї широких народніх мас".

Самозрозуміло, що ніхто з українців не повірить ніколи в те, щоби національні українські діячі тої міри, що Єфремов, діячі, які вложили богато перлин у скарбницю української національної культури, могли „спекулювати любовю до рідної мови й культури", а крім того були ще й „заклятими" її ворогами. За те кожний національно свідомий громадянин знає, що нема в світі більших і негідніших від комуністів спекулянтів „рідною мовою й культурою" народів, так само, як політичними гаслами про „національне самоозначення" народів.

Цеж комуністи були тими, що кидали між поневолені б. російською імперією народи гасла про їх право на „повне національне самоозначення аж до відділення", а потім, коли ці народи самоозначувались і відділялись, йшли на них війною, кріваво нищили здобуту цими народами самостійність та твердили, що така їх кріваво розправа — це ніщо інше тільки „національне самоозначення пролетаріяту", проти „самоозначення буржуазії". Не хто інший тільки комуністи кріваво анищили й українську державну незалежність та ввели на Україні кулями й штиками „самоозначення пролетаріяту". Українську мову використовують вони виключно для своїх спекулятивних цілей у політиці. Цю мову вважають вони тільки знаряддям, при допомозі якого мається затроїти душу українського селянина й робітника бацилями інтернаціоналізму московської породи. Ніякої української національної культури більшовики ніколи творити не хотіли і не хочуть. Це виявилось наглядно і на процесі, де в акті обвинувачення особливо підкреслено між іншим те, що обвинувачені вели „конкретне шкідництво в ділянці складання українських словників, віддаляючи українську мову від пролетарських мас, викидаючи інтернаціональні слова й перетворюючи українські словники на зброю шовіністичного виховання мас". Так люблять українську мову комуністи! Вони навіть за інтернаціоналізацією мови! Вони заядлі вороги її чистоти. А як вони розуміють українську культурну творчість — про це ми писали нераз (з нагоди відомих репресій проти письмен. Хвильового, Досвітного, Христюка, неоклясиків і т. п.) і тому повторяти цього не будемо. Укр. література має бути в їхньому розумінні не чим іншим тільки прибранням у зовнішну українську поволоку мови засобом комуністичної аґітації, а наука слугою матеріялістичних, марксівсько-ленінських утопій комунізму.

Словом комуністи ганебно спекулюють усім, що тільки до їхньої спекуляції запрягти дається. А до цього запрягають вони все насильно, при допомозі тортур, під загрозою смерти. До потреб своєї спекуляції приноровили вони і харківський процес та запрягли до неї всіх обвинувачених. Нема сумніву, що всі обвинувачені були в такому важкому й примусовому положенні, що не могли поступити інакше як поступили, не могли „не каятись". У порівнанні з ними покійники Міхновський і Щербаківський, з яких перший повісився від більшовицької „національної незалежности" а другий втопився у Дніпрі, — були щасливцями, бо могли на себе свобідно руку наложити. За те всі обвинувачені були позбавлені і цього права, бо в програмі комуністів було їх самобичування й самопониження перед т. зв. пролетарським судом. Того було треба комуністам! Це вони вправді осягнули, але це їх нічим не скріпило і не скріпить, бо ніяка щиро-українська душа не сумнівається в те, що всі засуджені впали жертвою комуністичного шантажу, вимушення, яке нерозривно звязане з істотою комуністичного правосуддя.

Харківський процес зі системою його шантажу, провокації та брехні може тільки скріпити сили всього національного українського табору на всіх українських територіях та напоїти їх вірою в перемогу національної правди над комуністичною брехнею.

Военний шум.

Наше становище до поголосок про можливість польсько-радянської війни.

I.

Статті Романа Дмовського, які неодним польським і чужинецьким читачем були прийняті, як ревеляція, для нас, українців, не тільки ревеляцією, але й ніякою сензацією по своїй суті не були. Очевидно, не маємо тут на думці його виводів на тему походу проти більшовиків, орґанізованого „міжнароднім комівояжером", його тверджень про спільноту релігійної протестаційної акції Ватикану з експанзивними плянами великої західної фінансієри, ані тим більше диковинних комбінацій із „українофільськими" течіями німецької закордонної політики. Всі ці речі Роман Дмовський оповідає так неясно і загальниково, хоча — признати треба — із збереженням форм льоґічної арґументації, що годі відріжнити те, що опирається на якихось таємних, ближче нам невідомих фактичних інформаціях п. Дмовського, а що просто — на буйній фантазії, яка чейже і найповажнішого політика-публіциста може заводити дещо... задалеко. Зате одно залишається фактом безсумнівним: факт істнування повені военних поголосок у найріжнороднііших формах і видах, при чому завжди в цих поголосках виступають „дієвими особами" — Польща, більшовики (Росія) й Україна. Ці поголоски не нові не з учорашнього та позавчорашнього дня. Вони від ряду літ товчуться по світі, а радше по тому забутому закутку світу, на якому живе розкинених кілька міліонів (досіль навіть докладно ніким не підрахованих!) українців із польськими „доводами особістими" й податковими наказами платничими у кишені. На провесні цього року военні поголоски знову залили наш край, так, що подекуди вже ставали банальною темою розмов. Тому Роман Дмовський „відкривши" военні поголоски — нам бодай жадної Америки не відкрив. Він тільки переломав леди мовчанки про цю „дразливу" і „небезпечну" тему і зробив її предметом прилюдних міркувань на сторінках преси, здезорієнтованої уже ріжними прикрими досвідами: про що

можна та про що не можна писати.

Пригадуємо, що в останнє воєнний шум знімався торішнього літа, у звязку з радянсько-китайським конфліктом на тлі далеко-східної манджурської залізниці. Тоді теж говорили про велику війну, яка не буде льокалізована на Далекому Сході, а перекинеться і до Европи, бо — мовляв — або побідять Совіти, збільшовизують Китай і всю Азію і тоді рушать на підбій світа, або обезкровляться на манджурських полях-пісках, отже в одному і другому випадку Захід не може остати байдужим. Тоді теж воєнні поголоски оперували аргументами, що мали всі виглади льогіки, і тоді теж і ми були втягнені у крутіж отого воєнного шуму. Від того часу нічого у світі та в нас не змінилося настільки, щоби воно могло змінити наше принципіяльне становище: **наскрізь негативне становище до кожної війни, яка має вестися на українських етнографічних землях силами чужонаціональних військ.** Із цього становища виходить ясно, що в українському інтересі справді лежить можливо найбільше ослаблення і можливо найбільший розгром Росії, однак — хай десь на манджурських полях чи денебудь інде **поза** українською територією, однак ніколи **на** українській території, як що лиш у гру входять які-небудь не-українські сили, в якомунебудь характері. Тому для нас зовсім байдуже, чи війну проти більшовиків мала би провадити одна Польща (з Румунією), як експонент „міжнародного комівояжера“, чи це був би „хрестоносний похід“, що у спільному фронті обєднав би не лише кардинала Пачеллія і міжнародній капітал, але й міжнародні воєнні сили (Роман Дмовський каже без обиняків про німецького „регулярного чи добровольчого жовніра“, воєнний матеріял бэ навіть начального вожда!) Це наше принципіяльне становище основується на незаперечній правді, що чужі війська на українській етнографічній території силою факту зводили би цю територію і її нарід до ролі **предмету**, а катастрофою для нації є війна, в якій нація не є **підметом** воєнного спору. Конкретно, на випадок польсько-більшовицької війни ми, українці, потерпіли би без огляду на те, котра сторона побідила би: на випадок побіди більшовиків скріпилась би великодержавницька могучість Росії, на випадок побіди Польщі — прийшло би до поділу українських земель. Питання про те, чи хто зумів би безболісно „проковтнути“ українські землі (Польща й Росія по зразку Андрусівського миру) чи ні, є наскрізь теоретичне, а українці не мають жадного інтересу платити **всі** кошта такого експерименту, веденого на їхній шкурі. Коли би, в найкращому випадку, після упадку більшовиків наслідком західної збройної інтервенції, відновлено над Дніпром українську державність, то це була би держава „буфорна“, кволя і безсила, залежна військово-політично, оплачуюча цю свою залежність господарчою експльоатацією, з пообрізуваними окраїнами, відданими на загибіль (друге, хай би навіть краще, видання 1920 року). В усякому разі, після евент. програної більшовиків, доля України, української території, її природних богацтв і народу, буде залежна виключно від побідників, бо **свідомість ваги існування самостійної і сильної української держави, як необхідного чинника рівноваги на Сході Европи, не є ще на Заході настільки глибока, щоби українців допущено до мирової конференції з рівнорядним голосом,** а бодай таким, як його мали поляки (НКН з Романом Дмовським на чолі) у Парижі.

Будучи принципіяльними ворогами протибільшовицької військової інтервенції та вважаючи нещастям для України евент. вибух війни поміж Польщею і Совітами, ми є проте так само противниками ще нині повторюваної інколи серед наших людей тези, що — мовляв — чим довше істнують більшовики (комуніст.-радянський устрій на Україні) тим краще для українців. Цю тезу аргументується українізаційним курсом, зростом української культури та зростом української національної свідомости серед широких мас — цієї останньої хочби внаслідку реакції на більшовицький режім. Не годимося з цим поглядом, бо вважаємо, що **матеріяльна павперизація і духова деморалізація** під більшовицьким режімом є такі страшні лиха, яких не можуть зрівноважити позитивні здобутки українізаційної комуністично-політичної тактики. Тому з тугою вичікуємо кінця того найбільшого у новітній історії світа трагічного експерименту, яким є воюючий московський більшовизм. Однак він мусить сам пережитися, мусить сам остаточно здискредитувати себе і збанкротувати, згинути, та не сміє залишитися у формі ідеї, що скервавилася у змаганнях з брутальною силою „капіталістичних багнетів“. В упадок більшовизму віримо і не боїмося повороту до влади російської реакції (чорносотенної чи псевдо-демократичної), не боїмося відродження московської імперіялістичної захланности. **Після упадку більшовиків ніколи вже москалям не вдасться вдруге відбудувати централістичний адміністраційний „всеросійський“ апарат.** Після упадку більшовиків окупанти автоматично будуть зметені зі своїх верховодницьких посад і вся адміністрація мусить опинитися у руках місцевого автохтонного українства!

Про „міжнародного комівояжера“, „німецьку протекцію усім українським роботам“, про наш погляд на можливість польсько-радянської війни і про те, чи ми маємо на все те лише очима лупати, говорити й зітхати, чи може дещо й діяти — у завтрашньому числі.

(Ік)

Профанація.

Розкопано стрілецькі могили в Зборові і повикидано з них кости.

В містечку Поморянах, зборівського повіту, залишилось на місцевому цвинтарі з часів недавньої української визвольної війни кілька українських стрілецьких могил. Ті могили впорядковано ц. р. перед Великодними Святами заходом місцевої філії Т-ва Охорони Воєнних Могил і поставлено на них хрести з написами. Якеж було здивування наших громадян, коли вони пішли, як щороку, третього дня Свят з процесією та вінцями на цвинтар і побачили поломані на стрілецьких могилах хрести, здерті написи, саміж могили розриті, а з них повикидані кости поляглих! На вид костей, що білилися до сонця, старі люди заплакали, як малі діти, а за хвилю понеслася до неба могутня пісня-протест проти тої профанації воєнних могил.

У цілому Зборові факт розкопання українських стрілецьких могил і повикидання з них костей поляглих викликав небувале вражіння. Про настрої українського населення у звязку з цією подією краще замовчимо, аби не давати пресовому цензорові притоки до інтервенції. Зрештою ці настрої можна собі легко уявити. Ми тільки цікаві, чи наша поліція відкриє тих злочинців, що допустилися цієї нечуваної профанації.

Свій.

СТЕПАН ЛЕВИНСЬКИЙ.

У париських театрах.

Важкий вибір. — **Успіх понад усе. — Бернштайн.**

...Здавалося мені, що ми наближалися до цілої затьми ідей. Тисячу славних імен у стадії еволюції, тисячу наголовків книжок, що появлялися в одній секунді і знову гинули у цій все більшаючій мряковині. Я вже не знав, чи бачу, чи чую цю дивну метушню. Були написи, що кричали, слова, що ставали людьми люди, що були іменами... Немає такого місця на світі, подумав я, де-б мова була частішою, мала-б більший відгомін і менше стриманости, як у цьому Парижі, де література, наука, мистецтво і політика є назаро зосереджені. Французи зберігають усі свої ідеї в одній спільній загороді...

(Поль Валері, „Пан Тест“.)

Уявіть собі париський бульвар. Посередині чорна, нерухома маса самоходів. Вона нетерпеливо порскає, блискає світлами своїх вогняних пащ, безсило лютує залізними грудьми тисячних моторів як зграя диких звірят замкнених ненароком у клітку. А потому все на приказ малої, білої палички змінюється у впорядковану і слухняну мандрівку кольорових, металевих домиків-черепах здовж бульвару. Куди? За чим? Навіщо?, неначе припадком виринає думка.

Горою перехрещуються блискавки рекламних написів. Струмки світла білими молочними дорогами спливають униз, у збиту масу людських гіл. Часом у цьому сяйві явиться на мить бліде, залякане, людське обличча, засліплене світлом, приголомшене гамором, або серед просторів неба, віби на глум, затремтить кілька блідих, запорошених зір — брутальним і неждани дисонансом.

І уявіть собі ще при цьому париському бульварі внизу один круглий, маленький каварняний столик, що стоїть попри сотні других однаковісеньких столиків, звичайний, банальний і нічим незамітний як стара, стерта монета. Але при цьому столику сидить ваш земляк, похилений над довгим списком париських театрів і ставить собі вже десятий раз це стереотипне питання: Куди? Навіщо?

Там, далеко, серед вечірньої тиші Львова, питання вирішувалося легко: — кіно або театр, — ось і все. Але і цей маленечкий клопіт спадав переважно на його жінку, що рішала його відповідно до сукні, яку хотіла вбрати. Артистичні міркування? Може. Але-ж все було легке і готове. Один чи два театри, кілька нових пєс на рік; як це зручно! А тут у Парижі сто назв театрів, сто пєс, тисячі імен артистів, учорашні і завтрішні слави, ріжнобокі трикутники облич і жестів, і завжди нерівна площина почувань і настроїв.

Наш земляк знеохочений відриває очі від ґазети і шукає розваги серед кольорових іграшок світла. Тоді серед химерного поєдинку світляних символів XX-го століття він находить нарешті кінець своїй нерішучости і розвязку настирливої проблеми. Бо кольорові символи зводять до кількох сухих і коротких цифр всю важку працю критиків і довгу проґресію театральних вечорів, сповнених зацікавленням і пахощами. Це ще один тріюмф мертвої цифри над живим життям: „Хай живе століття статистики! — думає собі задоволений турист і нотує похапно у своїому записнику:

Театр Атене — 1000-на вистава пєси X.
Театр Ателє — 300-та...
Матюрен — 200-та...
Варієте — 550-та...

Ці статистичні назваводи париських театрів незвичайно до вподоби нашому туристові, він махає рукою на „таксі“ і вже їде замкнений у маленькому кольоровому домикові назустріч париським театральним вражінням.

Та ми, позбавлені претенсій до знайомства театру взагалі, а французьких театральних джунґлів зокрема, пошукаймо театральних емоцій у товаристві цього принагідного українського туриста, гляньмо на все його очима, прикладаючи до всього один тільки критерій: успіху і може ще трохи наскрізь особистих вподоб.

Маленький рухомий домик нашого українського туриста задержується перед сірим будинком: це театр „Жімназ“. Він цілий здавлений блискучими перстенями світляних реклям, що безмилосерно, всім і вся на глум, показують кожну старечу зморщку давнього театру париських бульварів.

Від ряду літ грають тут тільки пєси Бернштайна. Призвище не нове і найдете його у кожному підручнику літератури. Памятаю тому чотири роки грали тут „Секрет“, потому напротязі одного року „Отруту“, а від минулої весни без упину день у день „Мельо“.

Сама назва накликує думок про музику. Але не тільки вона одна. Бернштайн — це знаменитий театральний технік. Свою техніку довів він у „Мельо“ до такої перфекції, що маємо вражіння музичних акордів, що виражають людські емоції на підставі окремих позалюдських правил.

Потому: жінка... Це та химерна істота, що все її раз колись у житті стрічаємо. Вона не є ані надзвичайно гарна, ані добра, ані... але вона має те „щось“, за чим усі таємно тужимо, а стрінувши, дуріємо від кохання, ну, те щось... музикальне, невпіймане зрештою іншими змислами.

Таку жінку вклав Бернштайн у свою пєсу, у банальний подружній трикутник. Банальний? Якби не вона і ще ці високі аркади париського мосту, що під них кидається вона у холодне плесо Секвани! Це дає Бернштайнови привід до коротенької мовчазної сцени, але якої майстерної і хвилюючої!

Артистка п. Ґабі Морляй створила незабутню постать. Знаю парижанок, що тепер свідомо чи несвідомо імітують її жести і голос. Хто цьому здивується?

(Продовження буде.)

На організаційному фронті.

Загальні Збори Народньої Організації Українців міста Львова.

В середу дня 16. квітня и. р. відбулися Загальні Збори Осередньої Народньої Організації Українців м. Львова. Зборами проводив голова Народньої Організації А. Березовський і д-р О. Марітчак, секретарював в. о. секретаря В. Баран. Присутних около 100 дільницевих старшин Народньої Організації. Отвираючи Збори гол. А. Березовський присвятив згадку погибшим членам Української Армії, а память їх присутні вшанували повстанням з місць.

Відтак забрав слово ред. З. Пеленський для виголошення політичного реферату. В річевім і гарно виголошенім рефераті зясував референт значіння міст у національних змаганнях кожного народу, а зокрема українського народу. Виказав потребу орієнтації українського народу не тільки на широкі маси селянського населення, але й у першу чергу на міста, які завсіди були і є рішаючими чинниками у політичнім розвитку нації. Присутні грімкими оплесками подякували ред. Пеленському за добре обдуманий реферат.

Після реферату в. о. секретаря Н. Орг. В. Баран прочитав протокол з попередніх Загальних Зборів і зложив звіт з діяльности Нар. Орг. Голова Нар. Орг. А. Березовський зложив касовий звіт, а радн. П. Давидовський звіт Контрольної Комісії. Над звітами отворено дискусію, в якій забирали голос: о. посол. Куницький, пос.Ліщинський, Стефанівський, Добрянський, ред. Гладкий, Олексин, дир. Воробець, о. кан. Туркевич, Николин, Савчин, Криштальський, Якимець, Микитович, Стевчак, Вусович та інші. Ця вельми оживлена а при тім дуже річева дискусія ще раз потвердила, що українське громадянство Львова стає чим раз більше політично виробленим елементом, а справи, які торкають його життевих інтересів починає розумно і доцільно аналізувати. В дискусії зачеплено між іншим сумне явище, що дехто з нашої інтелігенції, часто навіть при покупках у крамницях — послугується польською мовою. Явище це напятновано, а рівночасно поставлено домагання, щоби Нар. Орг. подібні факти публично й поіменно оголошувала в пресі.

В межичасі вибрано Комісію-Матку, яка мала намітити склад Осередньої Старшини Нар. Орг. По уділенні абсолюторії уступаючій Осер. Старшині — предсідник Комісії-Матки о. М. Прийма запропонував склад Осередньої Старшини, який за малою зміною одноголосно принято.

Вкінці присутні висловили дезідерат, щоби нововибрана Осередня Старшина продовжувала гарно започатковану працю, а перш за все добула належний нам голос і вплив у Міській Раді у Львові, якої номінація є питанням найближчих днів та присвятила більше уваги передміським громадам, які тепер прилучується до Львова. Збори закінчено в год. 10.45 вечора.

З життя нашої еміграції.

Шевченкове свято в Новім Саді (Югославія).

Новосадська філія Українського Т-ва „Просвіта" в Білгороді проявляє останніми часами живу діяльність. Проби розбити це Т-во, як це свого часу роблено в Білгороді, тут не мали ніякого успіху. Навпаки українські емігранти зуміли тут найти спільну мову та вирішили влаштувати у цьому році 15. березня вечір у память Т. Шевченка. Приходиться дивуватись надзвичайній енергії, яку проявив виділ філії, щоб в гідний спосіб вшанувати память Генія України. Треба признатись, що у цьому помогли багато жінки, а особливо пані Колтоновська та пані Мартос.

На свято запрошено представників централі, а також і представників влади. Від централі прибула делегація, в яку входили: пп. Будз, Федота та Борисполець. Капітан міста Нового Саду присилав листа, прохаючи пробачення за відсутність.

Свято почалося співом „Ще не вмерла Україна". Потім після промови п. Будза прочитано два реферати, голови філії п. Колтоновського і п. Мартоса. Після рефератів проспівано „Як умру то поховайте". По святі відбулась спільна вечера, на якій балачка затягнулася далеко поза північ. Нарешті п. Борисполець, дякуючи членам Т-ва за їх працю біля влаштування свята, закликав їх і дальше працювати на народній ниві. Після цього товариство розійшлось. На лицях членів сяла радість, що зуміли помянути хоча тихим словом того, хто життя своє зложив на вівтар Батьківщини та помер як біблійний пророк за другів своїх.

Зозуля Купріян.

Більшовицька інквізиція.

I.

Мрії про добу гуманности. — Історичні переслідування. — „Своєрідність" російської вдачі.

Середньовічна інквізиція мала славу до світової війни найчорнішої плями в історії культури европейських народів. Так нас у школі вчили, так про це в книжках писали, так ми звикли були думати. Тисячі людей засуджували на тюрму, на тортури, на смерть задля „іншої віри" — це нам не йшло в голову. Адже нас учили, що й скорпіонів треба щадити, бо й вони хочуть жити... І з гордістю ми думали, що часи інквізиції невідклично минули.

— Нові часи — свобода, толеранція, широка свідомість, гуманність!... Це ми вважали за непохитні здобутки новочасної культури. Повно було фільософувань і пеанів на цю тему: що задля віри вже ніхто нікого не буде вязнити, вбивати (очевидно в просвіченій Европі, а не десь у Китаї); що інквізиція, релігійна війна вже неможливі; що йдемо назустріч ідеальній свободі одиниць і цілих народів... Деякі, а таких було чимало, в тій солодкій самоомані йшли ще далі, й вірили, що зближується „золотий вік", „небесне царство на землі", коли людина займе становище (вимріяного) Бога, а наука займе становище евангелії...

Паперова, книжна психольогія процвітала!

Звичайна це похибка абсолютизувати своє середовище. Ми жили в часах супокою, й під тим кутом гляділи на Европу, абсолютизуючи її „мирну" психіку.

Світова війна небавком переконала нас — особливо нас, галичан-українців, — що „воєнна" психіка й у наших часах не жахається „культурних плям", інквізиційних метод. Тисячі й тисячі нашого народу Австрія замучила, або й засудила на смерть за саме підозріння „неблагонадьожности".

Та всі історичні інквізиції бліднуть супроти більшовицької інквізиції. Доки вона не стала дійсністю, ніхто в Европі не був би повірив, що в наших часах можливий такий розклад духової культури: таке диктаторське винищування моральности, така демонічна тиранія, таке систематичне гноблення сотень мілїонів підданих, таке варварство...

Атиля, Тамерлян тай інші, подібні до них, дикі завойовники були „джентельменами" в порівнанні з більшовиками. Вони не розбивали родини, не відбирали дітей від родичів, не видирали морального й релігійного характеру з людських душ. А більшовики, наче не-люди, топчуть і ці найінтімніші святощі людської природи.

Переслідування перших християн у деяких епізодах (прибивання на хрест тощо) може й ефектовніше виходить, як сцени з більшовицької інквізиції, одначе більшовицьке гонення своєю систематичністю, статистичністю непомірно тяжче. Перші христіяни могли скриватися; — катакомби є символом такого захисту, а нині катакомби неможливі. Більшовицька статистика знає за кожну курку на обійсті, а кожна людина там під контролею охрани...

Машина новочасної цивілізації стоїть більшовикам на услугах. І власне при помочі цієї машини вони виконують такий страшенний натиск на населення, про який в історії не можна було й подумати.

Звичайний і дуже поширений погляд хоче пояснити страхіття більшовизму своєрідними рисами російської психіки: більшовизм це російська специяльність. А коли цю російську „питоменність" ближче зясовують, то виходить, що це „Азія", „азіятська, монгольська душа". Тим хочуть сказати, що страхіття більшовизму мають своє властиве джерело в дикій, некультурній, деспотичній — рабській російській душі. Такий погляд.

Психічно-суспільні явища бувають дуже поплутані, перемішані з собою. І нішо лекшого, як невірно ясувати їх: причину брати за наслідок, умовину за причину — тощо. Безперечно, що „специяльність російської душі" має свою частку в більшовизмі. Але чи ця частка є корінем страхіть більшовизму, чи вона є джерелом психіки більшовизму? Чи більшовицька диктатура напр. в Німеччині, в Франції була би так само страшною, як у Росії? Відповідають: ні! А ця ріжниця, це власне те, що треба відчислити на рахунок російської вдачі.

На це можна й треба згодитися, одначе з тою заввагою, що своєрідність російської вдачі всетаки годі вважати за джерело більшовизму. Атиля й Тамерлян — правдиві азіяти, дуже ріжнилися від більшовиків — тай нинішні азійські народи, хоч як більшовики агітують між ними (напр. між китайцями), не рвуться до більшовизму.

Поставмо справу вповні ясно. Цеж не припадок, що жиди, інтернаціональний елемент, так сильно заступлені між більшовиками. А жиди, їх психіка, не є висловом своєрідности російської вдачі, але власне висловом того, **що розсипане між інтелігенцією цілої білої раси.**

Відкиж взялася **ідеольогія більшовицького комунізму?** Чи вона виросла з психічних реакцій російського народу? Ні. Вона виросла на заході Европи, й тільки примандрувала до Росії, приймилась тут між деякими сферами інтелігенції. Але чи тільки тут? Ні, вона подібно приймилася між деякими верствами усіх народів білої раси. А коли так, то за властивим джерелом більшовизму і його страхіть треба шукати не в психіці російського народу, тільки **в деяких струях новочасної культури.**

Скажете: інша річ — комуністична ідеольогія, а знов інша річ — страшні більшовицькі експерименти. Власне про це нам іде, про те „інше". Вам воно може здаватися таке „інше", як небо й земля. А нам: як крокодиль у звіриному огороді, за кратами і за склом, тай крокодиль випущений на вулицю, між людей.

о. д-р Г. Костельник.

Процес д-ра Мацьківної.

(Другий день розправи.)

При кінці переслухань першого дня розправи, у хвилині, коли відчитувано протокол оглядин трупа вбитого Телішевського, обвинувачена д-р Мацьківна почала голосно плакати, зімліла і її відпроваджено на коридор, після чого розправу перервано.

Другого дня саля була наповнена публикою по береги, так як і першого дня. Між публикою найбільше жидівок і польок, дуже мало українців.

Перший зізнає свідок Іван Балицький, поліцийний функціонар, який разом із двома товаришами приїхав був, після трагічного випадку, на місце вбивства і перший оглянув трупа д-р Телішевського. У кишені вбитого він найшов лист невідомої жінки, яка просила Телішевського вибачити їй якісь кривди. Пізніше виявилось, що це лист від Ляйнерової, замешкалої при вул. Казимирівській і що з цею Ляйнеровою д-р Телішевський утримував більше ніж приятельські зносини, про які знала і д-р Мацьківна.

Свідок зізнає, що оглянувши трупа, він пішов до дому Телішевського при вул. Шептицьких, де в розмові з батьком убитого не виявив, що його син згинув, а тільки випитував де є син, з ким живе близче, чи має наречену.

Батько догадався, що щось сталося і сказав: „Коли мому синові сталося щось злого, то це вчинила напевно д-р Мацьківна!".

Тоді поліція дістала адресу д-р Мацьківної і пішла до її дому.

Коли ввійшла поліція, д-р Мацьківна була крайно схвильована, робила враження божевільної, за дві години розмови годі було від неї щонебудь довідатись, а довідавшись, що Телішевський ранений, почала плакати і кричати, що вона хоче його бачити.

До вбивства призналася вона аж тоді, коли на поліції, в окремій кімнаті свідок заявив їй, що д-р Телішевський не ранений, але мертвий.

Тоді вона дістала гістеричний атак, ломала руки, плакала і кричала: „пустіть мене, я мушу його бачити, тепер не хочу зізнавати, потім скажу все! Мені вже все одно! Я застрілила його! Так! Він крикнув до мене: „Марш! Іди геть!" Тоді я кликала за ним: „Славку, Славку, вернися!". Він не вернувся, я оперлася об телеграфічний стовп і стрілила! Д-р Мацьківну відвезено до анатомічного інституту, де побачивши трупа, вона довго плакала, а вернувши на поліцію, попала в апатію і призналась до всього, заявляючи: „Коли він не живе, то мені вже все одно". Між іншим зізнавала, що кілька днів перед убивством, вона докоряла нареченому за його підозрілий звязок із Ляйнеровою, а д-р Телішевський успокоював її: „Чому ти заздрісна? Ця Ляйнерова, це кавалок мяса".

Натомісць Ляйнерова у своїх зізнаннях на поліції заявила, що д-р Телішевський говорив з нею про д-р Мацьківну дуже непіхлібно, скаржився, що Мацьківна чіпляється його, хоч він її давно не любить і радо позбувсяб її.

Свідок твердить, що з поведінки д-р Мацьківної видно було, що вона шалено любила д-р

Телішевського, що жалувала свого вчинку і д-р Ґімпель, присутний при переслуханні сказав: „Панове, ця жінка тепер щиро жалує, що стріляла".

Вістка про те, що д-р Телішевський убитий, була для д-р Мацьківної страшним ударом і несподіванкою.

Свідок *Генрик Ґай*, старший пшодовнік поліції, який арештував д-р Мацьківну, зізнає, що в домі обвинуваченої мав враження, що її родичі дуже бідні, що батько сторож, окрім того зароблює як електромеханік, годинникар і що д-р Мацьківна жила більше як у бідних обставинах.

Свідок *Кушлік*, тайний поліц. агент, що провадив перше слідство, стверджує: д-р Мацьківна довідавшись, що д-р Телішевський ранений, зімліла і жалувала його.

Далі д-р Мацьківна заявляє, що хоче зізнавати правду, боронитись не думає, „коли він не живе, то для мене і так все страчене".

Свідок Кушлік пригадує собі, що батько Мацьківної, довідавшись від поліції, що його дочка підписала умову дати нареченому 5000 долярів приданого, заявив: „Я бідний чоловік. Деж би я взяв 5000 долярів?".

Свідок *Беднарчук*, 21-літній хлопець, замешкалий при вул. Потоцького ч. 118, зізнає, що перед убивством д-р Телішевського в 5. год. вечором він бачив пана і паню, які сперечалися між собою, потім зайшов до дому, а за хвилину, вийшовши, побачив на вулиці трупа того самого пана, який сперечався з панею.

Св. *Гірний Іван*, тайний поліц. агент зізнає, що д-р Мацьківна, довідавшись про поранення д-р Телішевського, жалувала, що стріливши, не побігла до нареченого рятувати його, але втікла до дому.

Свідок *Ксеня Ковак*, українка, 38-літня служниця, критичного дня пасла корови, побачила паню і пана, чула, як він крикнув до неї: „Марш! Іди геть!". За хвилину чула стріл, побачила як пані втікала, як упала в рів, зачепилась на дроти, потім свідок побігла на вулицю і побачила трупа.

Свідок *Іван Дацько*, українець, переходив випадково біля місця випадку, побачив трупа, засвітив сірник, оглянув його, побіг до телефону і покликав поліцію.

Свідок *Параня Продан*, 19-літня українка, служниця, пасла корови, чула стріл бачила, як Мацьківна втікала, як впала на дроти, потім зникла.

Свідок *Андрій Погорецький*, директор лічниці, в якій працювали д-р Мацьківна і д-р Телішевський, зізнає, що і вбитий лікар й обвинувачена працювали в лічниці дуже сумлінно, всі були з них вдоволені, д-р Мацьківна робила враження нормальної, доброї людини, навіть зрівноваженої. Про які небудь конфлікти між д-р Мацьківною і д-р Телішевським він не чув, знав тільки, що це наречені, що дехто говорить, начеб-то д-р Телішевський брав від нареченої гроші. Д-р Мацьківна полагоджувала за нареченого ріжні справи, виконувала за нього деякі роботи, очевидно, щоби улекшити йому. Обидвоє покинули лічницю тому, що д-р Мацьківна почувала себе перетомленою, та ще й тому, що д-р Телішевський мав дістати на провінції посаду.

На цім передполудневу розправу перервано.

На доповнення слід додати, що д-р Мацьківна скінчила гімназію СС. Василіянок у Львові.

Додаємо також спис суддів присяглих, що судять у цьому процесі, а саме: Станислав Беліцький, Броніслав Височанський, Лвон Цукерман, Теофіль Телесницький, Мечислав Паньків, Осип Пакош, д-р Юрій Курилович, д-р Якуб Бохін, Г. Качоровський, Генрик Фрай, Кирило Свідерський, Вільгельм Брайтмаєр.

Пополудні зізнавав свідок *д-р Степан Мощинський*. Знав Телішевського від грудня 1928, від коли покійний почав практику, ближче з ним не сходився. Телішевський робив враження спокійної людини. Мацьківну знав лише з бачення. Раз запримітив, що Мацьківна жде на Телішевського. Телішевський вийшов другими дверми і не стрінувся з нею.

Св. д-р Ольга Шкірпанівна не знала Мацьківної. Телішевський був добрим товариш. Від нього довідалася, що він заручений. Що Телішевський втікав від нареченої це чула від товаришів. Кілька разів бачила Мацьківну біля павільону заразних недуг, де Телішевський практикував. Коли Телішевський запримітив Мацьківну, виходив іншими дверми. Коли товариші звертали Телішевському увагу, що так не йдеся, свідкам, що покищо не може женитися. Свідка дивувало, що Телішевський втікав від нареченої, та це була його особиста справа, свідок не могла мішатися до того. Телішевський не говорив ніколи, що зірве заручини, не висловлювався теж зле про наречену.

Св. *д-р Лямпель* знав Телішевського від 1928 р. Стрічалися в павільоні заразних недуг. Раз говорив Телішевський, що поїде до СРСР. Коли свідок спитав його чи не боїться, Телішевський відповів, що матиме там опікунку. Свідок часто бачив Мацьківну в павільоні заразних недуг, що ждала на Телішевського.

Св. *д-р Маріян Кржижановський* знав Телішевського та Мацьківну від 1922 р. На викладах сиділи обоє поруч себе. Ходили все разом. Про обоїх говорили, що це наречені, тимбільше, що собі тикали, та що Телішевський користав з наукової помочі нареченої. Вона пильненько записувала виклади, а Телішевський сидів бездчинно. Свідок працював пізніше в павільоні заразних недуг з Телішевським і там часто заглядала Мацьківна, питалася, чи Телішевський вже вийшов. Свідок чув, що коли Мацьківна ждала на вул. Пекарській, Телішевський вийшов іншим боком павільону. Свідок характеризує покійного як людину нагальну, що не зналася на товариських формах. Коли Телішевського приділили на відділ, не представився товаришам і це їх навіть вразило. Свідок чув, що коли Т. перепав раз при іспиті з якогось предмету, Мацьківна ходила до професора та просила, щоби щераз питав його. Телішевський не був гладкий у товариських формах.

Св. *Збігнев Журовський* Мацьківну знав від 1929 а Телішевського від 1928 р. Св. не бачив, щоби Телішевський втікав перед нареченою, а чув про це.

Св. *д-р Діонізій Гура* спочатку зізнавав по українськи, а на просьбу одного з присяглих суддів годиться зізнавати по польськи. Св. знав Т. ще від 1920 р., коли покійний був іще гімназ. абітурієнтом. Іще в гімназії говорили, що Т. має суджену. Пізніше св. ходив із Т. на виклади, та на 2-ім році зірвав із ним взаємини. Оба ходили до Преображенської церкви. Коли раз до Телішевського підійшли дві пані зі скарбонкою, що збирали датки на якісь нац. чи культурні українські цілі. Телішевський нічого не дав а ще й крикнув: „Марш, голото!" Свідок знав, що Телішевський був старшиною при українській армії, Поведення Телішевського вразило його до нього і свідок зірвав із ним. Телішевський представляв Мацьківну як свою сестру. Мацьківна була дуже пильна, говорили, що вони обоє вчаться разом так, що вона читає зі своїх записок, а він слухав. Підчас іспитів як могла помагала Телішевському, коли раз перепав при іспиті, М. навколішках благала професора, щоби щераз питав Телішевського. Коли пізнав Мацьківну, фізично виглядала вона дуже добре, пізніше щораз гірше, зате Телішевський щораз ліпше. Мацьківна хвалилася перед товаришами, що Т. її дуже любить, та вони приймали це з резервою. Т. зодягався дуже гарно, а М. скромно. М. приносила на виклади Телішевському сніданки, переважно скромні, одначе Телішевський звичайно зїдав усе. (Обор. д-р Ґіртлер: Себто, що він їй сніданок, а їй оставляв папір.) На запит оборонця каже свідок, що на основі розмов із Телішевським набрав переконання, що він був дуже змисловий, а навіть перверзійний.

Св. *д-р Павло Цимбаліста* каже, що Т. був зарозумілий із своєї вроди, говорив про себе, що він другий Валентіно та хто знає, чи в кіні не зробив би кращого інтересу, ніж у шпиталі.

Св. *д-р Арендт*, лікар нервових недуг, працював із Мацьківною на цьому відділі. Раз прийшов на цей відділ Т. і тоді Мацьківна представила його як свого товариша, а не нареченого. Мацьківна робила враження дуже залюбленої. Коли зближалася хвиля, в якій мала бачитися з Т., кидала найпильнішу працю та лише визирала крізь вікно, вдивлялася в Т. або гляділа безупину на годинник. Колиж стрінулася з ним, гляділа так любо, що навіть рівнодушний глядач міг добачити в тих очах палке кохання. Коли раз св. спитав М. про нареченого, М. відповіла, що це не наречений, а товариш.

Св. *Каролина Ляйнерова* около 30-літня білявка. Після заприсяження на тору предсідник питає її, які взаємини лучили її з Телішевським. Схвильована Ляйнерова випиває склянку води та каже вже спокійно, що взаємини знакомства. Пізнала Т. в Гребенові в 1928 р., де була з чоловіковою матірю та дитиною. Т. винаймив кімнатку в тім самім домі, вони зазнакомилися як сусіди. На літнищі була всього 8 днів, стрічалася часто з Т., колиж приїхав її чоловік, зазнакомила його з ним. Свідок вернула у Львів, а її чоловік остав 2 неділі в Гребенові та далі жив із ним по сусідськи. Телішевський говорив свідкові в Гребенові, що незадовго приїде до нього тіточна сестра (Мацьківна). І справді, коли Ляйнер виїхав із Гребенова, приїхала Мацьківна та мешкала разом із Телішевським. Після повороту з Гребенова Т. нераз заходив до крамниці її чоловіка. Свідок бачилася з ним у присутности чоловіка, з яким Т. більше розмовляв, ніж із нею. У домі свідка не був ніколи. Які два тижні перед смертю Т. зайшов до крамниці дуже схвильований. Сказав, що мав із судженою велику авантюру. Суджена нібито грозила навіть, що застрілить його. Тоді Т. нібито добув револьвера, подавав його нареченій та сказав: „Маєш, застріль мене!" Т. оповідав теж, що хоче виїхати до Відня. Другого дня свідок стрінула Т. припадково біля кіна „Касіно". Т. признався свідкові, що з М. не ожениться, свідок докоряла йому, що кривдить цю жінку, бож загнався за далеко, мешкаючи разом із нею на літнищі. Це арештова людина інтеліґентна, та не заслуговує, щоби її відтручувати. На це Т. обидився, сказав якесь образливе слово й пішов. На другий день перепрошував свідка листовно за поведення на вулиці, вона відписала йому і ті листи найдені при вбитім, дали привід до її арештування. На поліції св. виказала кожен свій крок і вказала на Мацьківну, як виновницю вбивства. Мацьківна не могла ніколи бачити свідка з Телішевським, бо свідок ніколи не ходила з ним, хіба тоді, як стрінулася біля кіна. (Д-р Мацьківна на запит предсідника каже, що читала листи Ляйнерової до Телішевського, але не вважала їх любовними.)

На цьому відложено розправу до пятниці 9. год. передпол.

НОВИНКИ

— **Арештування серед української молоді.** Нас повідомляють, що в останніх трьох днях перевела львівська поліція багато ревізій і арештів серед української молоді. Між іншим арештовані: Володимир Саляк, переплетник, Богдан Павук, фризієр, Микола Власійчук, артист-різьбар, Роман Щур, рушникар, Іван Ткач, переплетник, Богдан Стечишин, торг. помічник. Довідуємося, що докладні хатні ревізії ведуться також серед українського студентства.

— **Англійський журналіст у Львові.** В днях 21—23. ц. м. перебував у Львові англійський журналіст, п. Войґт, спеціяльний кореспондент льондонського „Менчестер Ґардіен", який приїхав добути на місці інформацій про українське життя. На 22. виїхав на Волинь, в околиці Рівного, де м. ін. був присутній при сцені розгону одного віча. В середу, 23. ц. м., п. Войґт їздив на галицьке село, в околиці Львова; м. ін. у селі Гряда оглядав читальню „Просвіти" й місцеву кооперативу. Пополудні в честь гостя уладив у свойому приватному помешканні чай п. голова д-р Дмитро Левицький.

— **В шкільних справах.** В квітну неділю ц. р. відбулася у Львові нарада батьків, що посилають свої діти до 7. клясової школи ім. Шашкевича. Зібрані приняли з радістю вість, що новий будинок, призначений для школи, вже готовий і буде з новим шкільним роком відданий до вжитку. Але з другої сторони піднесено трудність, що новий будинок при вул. Городецькій (під св. Юром) надто віддалений від середмістя і підзамкових дільниць. З огляду на те ухвалено звернутися до ради міста і шкільної кураторії з просьбою полишити в середмістю філію школи, зложену з чотирьох нижчих кляс. Дальше піднесли батьки, що богато хлопців, що кінчать 7-му виділову клясу в цій школі або на провінції, бажає вступити до гімназії, щоби осягнути там вищу освіту. Перед кількома роками істнували для тої цілі при акад. гімназії у Львові рівнорядні відділи гуманістичного типу, в котрих гімназія починалась поправді від 4-тої кляси, так, що ученики виділової школи могли переходити просто в четверту гімназійну клясу. Тепер ці відділи скасовані, наслідком цього не має українська молодь в цілій державі ні одної школи цього типу. Зібрані батьки ухвалили віднестися до шкільної кураторії і міністерства з просьбою, відновити гуманістичні відділи і то не лише від першої, але рівночасно і від четвертої кляси. Це останнє тому, щоби ученикам, які покінчили виділову школу і мали достаточне підготовання, дати змогу вступати в 4-ту клясу тоїж гімназії. Для переведення обох справ вибрано делегацію, яка має виготовити меморіяли, предложити їх зараз по Великодні кураторії і раді міста.

— **Реєстрація бібліотек.** Міністерство освіти розпорядило реєстрацію бібліотек, читалень і випозичалень у цілій Польщі. Реєстрації підлягають усі бібліотеки, істнуючі при державних інституціях (за вийімком шкільних, наукових і військових), самоуправних (напр. бібліотеки повітових управ, міських і сільських громад), освітніх і вчительських товариств, гуртків молоді, кооператив, робітничих і професійних спілок, клюбів, шпиталів, парохіяльних бібліотек, випозичалень книжок, власности поодиноких осіб і фірм і т. д. Реєструвати треба бібліотеки польські, українські, білоруські, російські, чеські, німецькі, жидівські і т. д. У Львові реєстрацію переводить шкільний інспектор (міська

шкільна Рада, пл. св. Духа 3/II.). До 2. травня треба туди зголосити свою адресу, після чого отримається квестіонар для виповнення.

— **Під увагу шахістам.** Меч Т-ва Українських Шахістів з Львівським Клюбом Шахістів відбудеться в неділю 27. квітня в каварні „Севіль" (ріг Пекарської) в год. 4. попол. Змагання ці будять серед шахістів велике зацікавлення, бо від їх висліду може залежати перше й друге місце в табелі львівської шахової ліґи.

— **Стабілізація Великодня.** Англійський уряд звернувся вдруге до всіх европейських держав з пропозицією, щоби устійнити дні, призначені за Великдень. Дотеперішній календар, що пересуває ці свята від 23. березня до 25. квітня, є дуже шкідливий з економічного погляду. За пропозицією Англії стоїть Ліга Націй і Міжнародня Торговельна Палата. Папа не має нічого проти неї.

— **Нові міста на Україні.** Харківський уряд приготовив плян будови нового міста Горлівки в Донецькому басейні. Є це одно із тих 14 міст, що має зродитись на цій території за три роки. Причина такого рішення: недостача домівок для сотень тисяч людей працюючих на вугільних фабриках. Коштори́с на будову потрібних домів у цих нових містах каже про 634 міл. рублів. „А гроші, як казав один жартун, другорядна справа: їх треба... тільки мати".

— **Англійська Теміда.** У Льондоні виконали смертний присуд на Г. Подморі, що в жовтні 1923 р. убив власника гаражу. 15.000 осіб підписало прохання до міністра внутр. справ, щоби відложити присуд, тому, що вина Подмора не вповні доказана. Міністер порозумівся з найвищим суддею і заявив, що внесене прохання безпідставне.

— **В дорозі на місяць.** Будівничий „місячної ракети" німецький проф. Оберт заповідає, що цього літа зробить спроби лету в простір на 50 км. Кошта цієї подорожі покриє з низки відчитів, яку підготовляє на сензаційну тему: „Чи можливо є дістатись на місяць?"

— **Ріжні вісти.** У роковини смерти св. Августина папа видав енцикліку, присвячену особі та діяльности цього святого та фільсофа. — Англійський король виїзджає на довше лікування до Бад Ґаштайн. — У найближчім часі буде відчинена в Римі окрема школа для католицьких журналістів. — На міжнародній з'їзд Пен-Клюбів мають приїхати до Варшави в червні з Англії Уельс і Ґельсуеті, з Італії Борґезе, і з Чехословаччини Чапек. — Цього року у травні переведуть у Мексику перший обовязковий підрахунок населення. — Підчас богослуження грім ударив у церкву в купелевім місті Біярріц і знищив образи та вівтар. — Китай матиме одну з найсильніших радіостацій у світі; німецька фірма Телефункен вибудує у Нанкіні стацію подібну до Осльо. — Американський сенатор Уедсуорт заявив прилюдно, що коли уряд не скасує протиалькоголевого закону, то доведе до бунту населення. — В американськім містечку Гобокен (Ню Джерсі) помер 109-літній Копер Бір, що походив з околиць Львова, мав він довжезну бороду і ще довшу низку синів, внуків і правнуків (146 осіб!).

— **Нові святі.** 23. ц. м. на офіціяльній консисторії в Римі проголосили двох нових святих: блаженного Тому А. Корте і Катерину Томас. З цієї нагоди собор св. Петра був весь ілюмінований.

— **Смерть данського письменника.** Помер майже зовсім невідомий на чужині один із найбільших сучасних данських поетів Єппе Аакіер у 64. році життя, на своїм хуторі в Єнле (Півн. Ютляндія). Аакіер — лірик, дуже популярний серед рідного загалу, таксамо як Йоганнес Єнсен, як повістяр.

— **Папа не дає інтерв'ю.** Коли світ дізнався, що між Льондоном і Ватиканом наладнано безпосереднє телефонічне получення, одна з англійських газет (чужа преса, мабуть, із заздрощів не хоче виявити, яка саме) звернулась негайно телефонічно до Ватикану прохаючи інтерв'ю з папою. Тема була: що папа думає про релігійні переслідування в СРСР. Одначе з Ватикану відповіли: Папи нема. Догадуються, що це була відповідь демонстраційна, щоби звернути увагу англійським редакторам, що папа не дає телефонічних авдієнцій. Ще за якийсь час найдуться люди, що прохатимуть телефонічно... папського благословенства.

— **Дельфійські ігрища** оживуть у Греції, завдяки сучасному грецькому поетови Ангельосви Сікелійанові. У звязку з цими ігрищами буде зорганізована виставка цьогорічного грецького мистецтва. Даватимуть песу Айсхиля „Спутаний Прометей".

— **Боротьба з сараначею.** Преса з Каіро повідомляє про надзвичайно чотирьохденний важкий бій з сараначею. 350 людей копало рови на кілька кільометрів довгі; в ці рови сідає саранча, коли підготовляється до лету — зовсім як справжня армія. Коли вона осіла, рови облили бензиною і запалили. Після бою поле виглядало як згарище. На просторі трьох квадратових кільометрів лежала саранча лавою на кілька цнтиметрів завгрубшки.

— **Блаженні віруючі...** Є в Бомбаю власник авта, шофер Саід Абдуль Гафіс. Нині весь світ знає, що число його таксівки — 189. Пів року тому його найняв один американець, що висів з корабля, щоби оглянути місто. Шофер совісно показав чужинцеві всі дива і відвіз його до пристані. Виявилось, що подорожній не має „дрібних". Він пішов на корабель, заявивши, що перешле гроші шоферові через портієра. Та з хвилиною, коли американець увійшов на чердак корабля, корабель уже зняв якір. Зате Саід Абдуль Гафіс не тратив надії, що „його джентельмен" якось вкриває свій довг. Гафіс був неймовірно чесний і солідний. Згідно з шоферськими правилами, пустив у рух мотор і ждав супокійно на поворот свого гостя. Його товариші сміялись із нього. Але Гафіс вірив в Аллага. Купував бензину і ждав. Аж попав у пресу. Весь Бомбай сміявся з його наівности і назвав його найбільшим оптимістом світа. Звістка з бомбайської преси про нього попала в американську, і американець, що обїздив кілька місяців тому Бомбай зі шофером ч. 189, пригадав собі свій довг. Обрахував усі години за минулі місяці і переслав Саід Абдуль Гафісові чек, який посилають міліонери у таких випадках.

— **Замість квітів** на домовину бл. п. Василя Гери, директора „Нар. Дому" в Добромилі, зложив 20 зол. на фонд будови Нар. Дому в Ланах біля Стрия. о. Маріян Р. Цурковський, зять.

Листування редакції.

Вол. Іл. З Вашого перекладу скористати не можемо, тому, що твір Ремарка „На Заході нічого нового" появився вже в двох українських перекладах.

Насус у Бельгії. Такі друкарські помилки трапляються часто; помістити комунікату ще раз не можемо, бо й так маємо замало місця на весь біжучий матеріял.

Лист до Редакції.

Т-во українських робітників „Сила" проти комуністичного органу „Сила".

Вп. Пане Редактор!

Прошу помістити у Вашому часописі отсей комунікат від Т-ва українських робітників „Сила" у Львові: Від якогось часу виходить у Львові часопис „Сила". Тому, що богато людей думає, що часопис цей є органом Т-ва „Сила", а деякі навіть звертаються з ріжними справами до нашого Т-ва, а навіть присилають рахунки, хоч вони належать до згаданого часопису, заявляю іменем Т-ва „Сила", що воно з часописом тої назви не має нічого спільного і що нікому з членів Т-ва не було відомо, що такий часопис появиться. Навпаки: ідеольогія і напрям того часопису є зовсім чужі і противні напрямній Т-ва українських робітників „Сила" у Львові.

ЗА ВИДІЛ:
о. Антін Каштанюк, голова.

Дописи.

ЛЬВІВ, ЖОВКІВСЬКЕ ПЕРЕДМІСТЯ. (Шевченківський концерт Т-ва українських робітниць „Будучність"). До дуже гарно проведених днів у жовківській дільниці у Львові належав день 30/3 1930. Того дня тамошні кружки Т-ва „Будучність" улаштували концерт у честь Шевченка. В гарно прибраній читальняній салі зібралось численно громадянство, витаючи радісними оплесками достойного гостя, Преосв. еп. Будку. Найгарчішою точкою того концерту був надзвичайно зіспіваний хор під управою радн. Т. Купчинського, котрому зібрані гості по кожній точці відплачувалися довготреваючими оплесками. Відповідно достроєний до рівня слухачок реферат виголосила голова Т-ва „Будучність" п-і Евст. Тишинська, а добре підготовані деклямації виголосили дівчата-служниці: Бабухівна Катря „Мені однаково", Якимів Розалія „Минають дні", Чехівська Марія „Розрита могила" і Яцияк Ева „Тополя". Відспіванням національного гимну закінчилося свято, що на довго залишило гарне вражіння на присутніх. **о. К.**

Зі спортового життя.

ПОҐОНЬ І. Б.—УКРАЇНА.

В неділю, 27. ц. м. відбудуться на грищі Поґоні змагання за мистецтво А-кляси Поґонь І. Б.—Україна. Початок: год. 11.30 передпол. Попередять змагання за мист. Б-кляси Поґонь II.—Україна II. в год. 9.30. Вступ: трибуна 2 зол., I. партер 1.50 зол., II. партер 1 зол. Для членів обох товариств I. партер 1 зол.

Станиславів. СТАНИСЛАВОВІЯ—ПРОЛОМ 3:0 (1:0).

В понеділок, 21. IV. розіграла дружина Пролому приятельські змагання зі Станиславовією. Задля браку карности наша дружина виступила в резервовому складі, а саме: Михалевич, Панашів, Росяк; Бриндзей, Павловський, Стеткевич; Моклович, Лісьвекич II., Демянчук, Керимкевич, Процик. Резервові грачі перший раз виступали в поважнішому мечі. Гра весь час під сильною перевагою Станиславовії, яка й здобуває в першій половині 1 ворота з вільного. Друга половина йшла теж під перевагою Станиславовії, що з цілого ряду догідних позицій стріляє дальші дві ґолі. В нашому нападі дальше нема зіграння, що пояснюється браком Марущака. Це й відбилося на всіх акціях Пролому, які заломлювалися на певній обороні Станиславовії. Вислід 3:0 завдячує Пролом добрій обороні і... стрільбі недиспозиції грачів Станиславовії.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

о. Іван Яворський, парох Стрільбич і бувший соймовий посол, помер 23. ц. м. Похорони відбулися в пятницю 25. ц. м.

З Покійним зійшов у могилу визначний народній діяч, що працював багато для національного освідомлення і культурного та економічного піднесення нашого народу на переломі девятьсотих років. Мав теж немалу популярність в народних масах, серед яких тішився великим довірям, що й виявилося вибором його послом до галицького сойму в часах, коли провід нашої політики мав у своїх руках пос. Е. Олесницький.

Пок. о. Іван Яворський займав завсіди рішко опозиційне становище супроти польських органів краєвої влади, а зокрема дуже рішучо виступав проти зловживань властей і взагалі проти режиму в ері намісника гр. Андрія Потоцького. Як посол присвячував спеціяльну увагу шкільним справам і був горячим речником оборони українського шкільництва перед польонізацією. Приймав особливо живу участь у боротьбі за українську ґімназію в Станиславові і сецесіонував разом з іншими нашими послами з сойму (1901 р.), коли польська соймова більшість протягала справу тієї ґімназії цілими роками, відволікаючи її оснування.

Слід піднести також велику працю Покійного, що її він вложив у страйковий рух наших селян в часі масового рільничого страйку в Галичині 1902 р. Тоді він був членом Краєвого страйкового комітету, їздив по селах, організував селянство до боротьби за поправу своєї долі і боронив його перед переслідуваннями й побоями.

Покійний приймав теж участь у масовій акції-боротьбі нашого народу за загальне виборче право до австрійського парляменту (рр. 1905—1906). В тих роках він промовляв на неодному вічу, на неодних зборах і причинився сильно до освідомлення й розбудження нашого селянства та до зацікавлення його політичними справами.

Виступаючи рішко проти кривд нашого народу на всіх ділянках життя, Покійник не щадив навіть найвище поставлених осіб з краєвої адміністрації, коли вони допускалися зловживань чи знущань над нашими людьми. В дні 13. березня 1907 р. виголосив він у галицькому соймі знаменну промову, яка тоді наробила чимало шуму. А саме відповідаючи пос. Абрагамовичеві, який вніс законопроєкт про польську урядову мову автономних властей, пок. о. Яворський виступив з цілою рішучістю проти вводження польської мови як мови урядової до автономних властей і сказав між ін. такі памятні слова: „Ми не повинні були дати вам так легко ухвалювати ексклюзивні закони. Ми вийшли (мова тут про згадану вже сецесію у справі станиславівської ґімназії). Ми зле зробили. Нас повинні були винести з тої палати!"

При кінці треба ще відмітити, що о. Іван Яворський був діяльним і карним членом української національно-демократичної партії. В часах, коли народовці оформлювалися в національно-демократичну партію (1899), був Покійний членом Ширшого Народнього Комітету.

Від двох літ недужав пок. о. Іван Яворський на ноги (частинний параліж) і це не давало йому змоги проявляти більшої активности. Всеж таки він завсіди цікавився живо народніми справами і часто дописував до нашого органу, якому зберіг вірність до останніх своїх днів.

Вічна память заслуженому Діячеві і Громадянинові!

ДАРУНОК — ГРУБО ПОСРІБЛЮВАНА ЛОЖКА

для покупців цих знаменитих, скорих до варення платків.

Купон на грубо посріблювану ложку, є у кожній пачці Quaker-а. 1947

Коли ціла родина, зголодніла, чекає при столі, 3 до 5 хвилин варення вистарчає, щоби подати смачну і поживну страву. Платки Quaker-а — це незрівнана пожива, — не лише здорова і відживча, але також ощаджує працю, час і ґаз. Лікарі її поручають.

Прошу уважати на купон, що находиться в кожній пачці. Платки Quaker-а можна всюди дістати.

Quaker
Вівсянки

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:
Пятниця, 25. квітня, год. 7·30 веч. „Севільський цирулик".
Субота, 26. квітня, год. 3·30 „Стах летунов".
Субота, 26. квітня, год. 7·30 вечером „Жайворонок".

Малий Міський Театр:
Пятниця, 25. квітня, год. 7·30 вечером „Пан Топаз".
Субота, 26. квітня, год. 7·30 вечером „Пан Топаз".

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма: Співець Парижа (Моріс Шевальє) і опера „Ловці жемчугів".
КАСІНО: Коли жінка забудеться.
КОЛЬОСЕЙ: Темпо, темпо!
ЛЕВ: Душі в неволі (Бол. Пруса).
ОАЗА: Князь студент.
МАРУСЕНЬКА: Весільний марш (звукова фільма).
ПАЛЯС: Звукова фільма: Мораль пані Дульської.
ПАН: Краса життя (Жеромського).
ПАСАЖ: Острів затоплених скарбів. Тиждень Метро-Голдвин-Маєр. Амер. комедія.
ПРОМІНЬ: Любов у природі. Невідомий батько.
СПІЛЕВЕ: Шалена грабянка і Фред Томпсон.
ФАТАМОРГАНА: Шляхом ганьби.
ХИМЕРА: Грішниця з Монпарнасу.
УТІХА: Щораз скорше (Гарольд Льойд).

Програма радіо.

Пятниця 25. IV. 1930.

ЛЬВІВ 11·58 Сигнал часу, з астрон. обсерваторії, 12·05 Концерт грамофонових плит, 17·45 Трансмісія попол. концерту з Варшави, 18·45 Всячина, музика грамоф. плит, 19·30 Поштова скринька, 19·58 Сигнал часу, 20·05 Музична балачка (з Варшави), 20·15 Трансмісія симфонічного концерту з варш. фільгармонії, комунікати.

Субота 26. IV. 1930.

Варшава (1411,7) 12·10 Музика грамофонів. **Краків** (312,8) 16·40 Концерт грамофонів. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·30 Музичні продукції. **Ляйпціг** (259) 16·30 Солісти. **Льондон** (356,3) 19·45 Твори Ліста. **Берлін** (418) 16·30 Капеля Штайнера. **Стокгольм** (436) 20·15 Радіобаль. **Рим** (441) 13·30 Концерт. **Лянгенберг** (473) 20·00 Веселий вечір. **Прага** (487) 20·30 Солісти. **Мілано** (501) 19·15 Концерт. **Брюссель** (509) 19·30 Радіотріо. **Будапешт** (550) 19·40 Концерт. **Ленінград** (1000) 16·00. Концерт. **Харків** (1304) 20·00 Оперова музика.

ОПОВІСТКИ

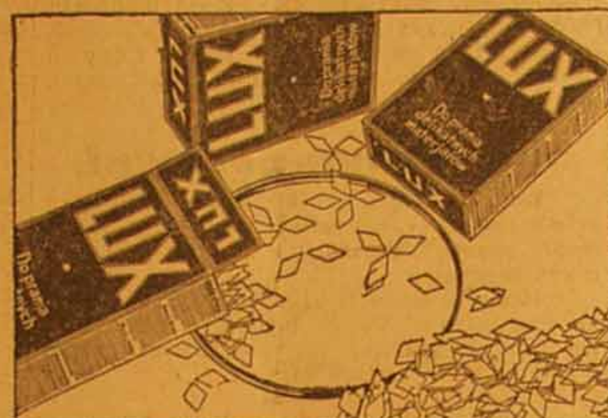
За оголошення редакція не відповідає

Т-во Учительська Громада в Дрогобичі улаштовує від 15. травня підготовчий курс до I. кл. класичної і IV. кл. гуманістичної гімназії. Наука безплатна, зголошення в будинку гімн. при вул. Сніжній. 1940 1-3

В неділю, 27. ц. м., відбудеться заходом т-ва „Плай" **прогулька до Звенигорода, на Хом і Камяну гору к. Романова.** Виїзд зі Львова до Давидова з год. двірця 6·40, поворот на годину 21. Кошти подорожі около 4 зол. Збірка у вестібулю год. двірця 6·15. Гости дуже раді.

зол. 6·50 | ГОДИННИК ANCRE | зол. 6·50

швайцарський з гарантією тільки у **Б. ГРИНБЕРҐА** ЛЬВІВ, Сикстуська 4.

Оригінальний Lux — продається завсіди в пачках.

КУПУЮЧИ, домагайтесь Lux-у тільки в пачці, коли хочете мати ґарантію, що він автентичний, бо Lux продається по всій земній кулі виключно в блакитній пачці з надписом. Істнують більші і менші пачки Lux-у, а є вони скрізь і завсіди правдиві тільки тоді, коли він находиться в заклеєній пачці і має свою назву. Тоді нема чого лякатись прикрих несподіванок підчас прання.

Lux може прати все, в дуже сильній, а проте незвичайно лагідній піні — починаючи від тонких ніжних коронок аж до грубих вовняних коців. Тільки пречисто сніжній піні Lux-у можете повірити білля немовлят, легкі шовкові сукні, а також вибагливе бавовняне й шовкове білля.

LUX

ДАРОМ ПРІБКА

КУПОН. До фірми „Sunlajt" Акційної Спілки, Почтова Скринька 479, Головна Почта, Варшава. — Прошу о безплатне прислання мені прібного пакету Lux-у, який вистарчає на одно прання.

Імя і прізвище ______

Адреса ______

Lx 14c—026 P (Просимо виразно писати.)

1938 1—1

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ДО ВСЕЧ. ОО. ПАРОХІВ, які улаждують у своїх парохіях місії, звертаються два інваліди У. Г. А., які займаються продажю девоціоналів, з просьбою, повідомити їх про речинець місії хоч один тиждень наперед, та в цей спосіб помогти своїм людям заробити на прожиток. — Ласкаві повідомлення слати: **Л. Янів Запитів,** почта Підліски малі. 1926 3—3

ГОДИННИКИ тільки найліпших фабрик, прецизійні, продає за готівку і на рати від десятків літ з найліпшої сторони знана фірма **Іван Зельтенрайх,** Львів, пл. Марійська ч. 5. 1857 56

УЧИТЕЛЬ, КАВАЛЄР, літ 37, навяже переписку в матр. ціли з панною або бездітною вдовою, пристійною, лагідної вдачі і не зовсім бідною. Поважні зголошення з фотографією проситься слати до Адм. „Діла" під „Самітний". Дискреція запевнена. 1932 2-2

ЛЕДІВНІ знамениті, чеські машинки до мороженого, на провінцію негайна висилка. — Рентшнер, вул. Легіонів ч. 37. 1720 9—12

ГОДИННИКИ „Zenith", „Longines" також біжутерію власного виробу, поручає: Домбровський-Розважевський, Львів, (Готель Жоржа). — Догідні умови. 1856 15—7

КОРОНКИ до білля, модні та церковні, найдешевше „Wenecja" Боїмів 19. 1945 1—10

РІЛЬНІ ГОСПОДАРСТВА, земельні маєтки, міські реальности у великому виборі поручає Бюро Посередництва Дрогобич, вул. Пілсудського 2. 1939 1—3

ЛІТНИКИ! Хочете без труду найти приміщення в пенсіонатах або приватних помешканнях, або чи то засягнути інформацій щодо побуту в Яремчі, Микуличині, Ділку або Підлісневі, прошу звертатися до Бюра Інформаційного Літниск у Микуличині. На відповідь 1 зол. значками. 1941 1-1

КОМНАТА умебльована негайно. Міцкевича 11. партер. 1943 1-1

ФІЛІЯ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТИ" в Любачеві прийме відповідну особу до ведення справ Філії. Винагорода після умови. Посада до обняття сейчас. Зголошення найдальше до 1. травня 1930 на руки голови адвоката д-ра Івана Станька в Любачеві. 1946 1-3

ТРЕВАЛІ лазничкові, фотелеві, колискові, насідові ванни і балії поручає Войтіх Заяць, Львів, Оссолінських ч. 14. 1919 4—10

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Спеціаліст недуг легенів, серця і жолудка

д-р Фелікс Ган

Львів, Листопада 30.

1206 Пересвітлення Рентґеном.

Дентист Яків Насс

Львів, вул. Сикстуська ч. 17. II. п.

Скріплювання хитаючихся зубів пльомбування й виймання зубів, без болю. Штучні зуби в кавчуку і золоті після найновішої системи. Пацієнтів з провінції полагоджується в найкоротшому часі. П. Т. Урядовцям і студентам значна знижка. Тел. 65—73. 1879 3—10

Поручаємо всілякі тартакові матеріяли, як **смерека — ялиця** так столярські, як і будівельні.

Тартак ЗАРВАНІЦЕРА в Калуші. 1617 6—7

НАКЛАДНЯ SCHERL у БЕРЛІНІ

поручає слідуючі свої видавництва: **Berliner Lokalanzeiger, Der Tag, Berliner Nachtausgabe, Der Montag, Die Woche, Die Gartenlaube, Filmwelt, Sport im Bild, Scherls Magazin, Allgemeiner Wegweiser, Praktischer Wegweiser.**

Адреса всіх видавництв така: **BERLIN SW 68, Zimmerstrasse 35—41.**

В переписці треба зазначувати: **Ausland-Abteilung.** Місця платности з Польщі: Банк для торговлі та промислу Познань (чекове конто в ПКО ч. 200.490). Почтове конто у Берліні: **Berlin, N-o 3.111.** 23—7

Меблі подешевіли на 20%

з причини сучасної кризи продає фірма **„FAMETA"** фабрика меблів сп. з обм. відпов. ЛЬВІВ, **Красіцьких ч. 18 а**

МЕБЛІ

всякого рода на 20% дешевше, на рати вже від зол 5. 1942 1-10

Присилайте передплату!

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.